

DGRV
DIE GENOSSENSCHAFTEN

BİZİMKÖY KOOPERATİFİNİN HİZMET ALANLARI

Ankara, 2014

BİZİMKÖY KOOPERATİFİNİN HİZMET ALANLARI

DGRV Eğitim Ekibi

Ankara, 2014

“Bu eserle ilgili tüm sorumluluk yazarın kendisine aittir.”

Ülkemizde tarım işletmelerinin küçük ve dağınık olması rekabeti ve üretilen ürünlerin pazarlanmasını zorlaştırmakta, bu durum üreticilerimizin örgütlenmesini kaçınılmaz hale getirmektedir.

Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi tarımı geliştirmek ve kırsal alandaki üreticilerimizin kalkınmasını sağlamak için; örgütlenmenin yeterli düzeye çıkarılması, yatay ve dikey teşkilatlanmanın tamamlanması ve üretimden pazarlamaya kadar bu örgütlenmelerin etkin bir duruma getirilmesi gerekmektedir.

Bakanlık olarak kooperatifçilik ilkelerine uygun faaliyet gösteren, ortak sorumluluk bilincine sahip, kendi kendine yardım ve yönetim esaslarına dayanan, devletin aşırı himaye ve müdahalesinden uzak, kaynak tüketen değil kaynak üreten, özgür ve gönüllü kooperatifçilik hareketini benimsemekteyiz.

Tarımsal amaçlı kooperatifleri tarımsal üretimi ve istihdamı artırıcı, tarımsal ürünleri değerlendirici, ortaklarına en uygun şartlarda girdi sağlayıcı, üreticilerimizin refah seviyesini yükseltici ve tarımsal sanayiye geliştirici projelerle teknik olarak desteklemekle birlikte, faizsiz ve düşük faizli krediler kullanarak da desteklemekteyiz.

Bunların yanı sıra kooperatiflerimizin eğitim ihtiyaçlarını da karşılamaya ve bu ihtiyaçlar için bazı fırsatlar yaratmaya çalışmaktayız. Alman Kooperatifler Konfederasyonu ile yürüttüğümüz "Türkiye'de Tarımsal Amaçlı Kooperatif Örgütlerinin Desteklenmesi Projesi"ni bu fırsatlardan biri olarak değerlendirmekteyiz.

Alman Kooperatifler Konfederasyonu (DGRV) ile işbirliğimiz 1970 yılında Alman Hükümeti ile Türk Hükümeti arasında imzalanan 'İkili Teknik İşbirliği' anlaşmasına dayanmaktadır. Yıllardır dost olan iki ülke bu anlaşma ile dostluğunu pekiştirmiş, pek çok alanda birlikte iş yapmış ve yapmaya devam etmektedir.

Kooperatifçilik alanında çok gelişmiş bir ülke olan Almanya'da faaliyet gösteren 'Alman Kooperatifler Konfederasyonu' ile 2006 yılında yapılan işbirliği protokolü ile

oradaki kooperatif örgütlenmelerinin bu güne kadar gerçekleştirdikleri uygulamalardan yararlanmayı amaçlamaktayız.

Kalkınmada öncelikli illerimizden Kastamonu, Erzurum, Aksaray, Niğde ve Nevşehir'de uygulanan proje ile kooperatiflerin yönetim ve denetleme kurulu üyelerine kooperatifçilik mevzuatı, kooperatiflerde muhasebe, pazarlama teknikleri, modern yönetim teknikleri, proje planlama, girişimci kooperatiflerin rolü ve iletişim teknikleri konularında, Kooperatif ortaklarının eşlerine ise Hayvan bakımı ve süt hijyeni, ayrıca kooperatiflerin uyguladıkları proje ve çalışma konularına göre, ormancılık ve süt sığırcılığı konularında kooperatif ortaklarına ve çalışanlarına yerinde eğitim desteği sağlanmaya devam edilmektedir.

Kooperatifçilik konusunda dünyada söz sahibi olan DGRV ile birlikte bu projeyi uygulamaktan memnuniyet duyduğumuzu belirtmek istiyorum. Almanya'da DGRV çatısı altında toplanan kooperatiflerin bu güne kadar edinmiş oldukları deneyimleri bizlere aktarmasının, ülkemizdeki tarımsal örgütlenme üzerindeki olumlu etkisini zamanla çok daha iyi göreceğimizi düşünüyorum.

DGRV ile yaptığımız çalışmaları finanse eden Alman Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığına ve proje bölgelerimizdeki kooperatiflerimize birebir eğitim ve teknik destek veren DGRV Türkiye temsilciliğine teşekkürlerimi sunuyorum bu eğitim setinin kooperatifçilerimize yararlı olmasını diliyorum.

Dr. Gürsel KÜSEK
Tarım Reformu Genel Müdür V.

Yaklaşık 100 milyon insan kooperatiflerde çalışarak kooperatif ortaklarına ve müşterilerine hizmet vermektedir. Kredi kooperatifleri, kırsal ve endüstriyel hizmet kooperatifleri dünyanın tüm bölgelerinde 800 milyon kooperatif ortağının ortak çıkarına destek vermektedir.

Kooperatifler kar maksimizasyonuna değil demokratik denetlemeye odaklanmıştır. Kooperatiflerin göstergesi sağlık ve sorumluluktur. Kooperatifler, özellikle kriz sürecinde diğer işletme yapılarından daha dirençli olduklarını ortaya koymuştur.

Almanya'daki kooperatif örgütü sıralanan tüm bu nedenlerden dolayı 2012 yılına ilişkin "Herkes için bir kazanç - Kooperatifler" sloganlı bir kampanya başlatmıştır. Kooperatifler kendilerini kamuoyuna tanıtarak, özelliklerini ve "Almanya için kazancının" ne olduğunu göstermektedir.

DGRV 2006 yılından beri Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının (GTHB) Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (TRGM) ve çeşitli tarımsal kooperatif örgütleriyle işbirliğini sürdürmektedir. Türkiye'nin farklı proje bölgelerinde bölgesel ve yerel çalışmalar birçok kooperatif ile birlikte ortak yapılmaktadır. Alman Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığının (BMZ), DGRV'nin Türkiye'de yürütmüş olduğu proje faaliyetlerini finanse ettiği vurgulanmalıdır.

Kooperatiflerin başarısına, özellikle kooperatiflerin görev organları olan kurullarının ve çalışanlarının nitelikleri gibi bir çok faktör katkıda bulunmaktadır. Ancak kooperatiflerin ortakları hak ve sorumluluklarını da bilmek durumundadır. Kooperatif ve ortak arasında bilinçli bir "alış" ve "veriş" olmalıdır: Kooperatifleri güçlendiren, ortaklar için iyidir ve ortağı güçlendiren, kooperatif için faydalıdır! Ortaklar ve kooperatif elele verilerse uzun süreli başarılı olabilir!

DGRV-Projesi baştan beri eğitim ve danışmanlık çalışmalarını desteklemektedir. Amaç, modern ve girişimci kooperatiflerin en önemli temel yapılarını yaygın-

laştırmaktır. Bu kitapçıklar ortak çalışmaların sonucunda oluşturulmuştur. Bunlar, DGRV'nin eğitim programlarında oluşturulan bilgilerin derinleşmesine ve okuyucunun her zaman elinin altında bulunması için hazırlanmıştır.

Ortak alışmalar umut verici etkiler göstermektedir. Türkiye'de özellikle kırsal alandaki kooperatiflerin güçlenmesi için katkıda bulunabildiğimiz için hem Türk partnerlerimize güvenilir işbirliği için müteşekkirimiz hem de bundan dolayı gururluyuz.

Bu yayının oluşumunda destek olan projenin tüm çalışanlarına ve uzmanlarına, ayrıca partner kuruluşların temsilcilerine teşekkür ediyorum. Başarılar sadece birlikte hareket edilirse mümkündür! Türkiye'deki DGRV ekibi bundan sonra yapılacak ortak çalışmaları sevinçle beklemektedir.

İnancımız: "Kooperatifler – Türkiye için bir kazançtır" !

Andreas Kappes

.....

Giriş

BÖLÜM 1

Kooperatiflerle ilgili en çok tartışılan ve genellikle uzlaşımamayan hususlardan birisi kooperatiflerin sunabileceği hizmetlerdir. Genel kabule göre, eğer kooperatif tarımsal amaçlarla kurulmuşsa hizmetleri de tarımsal alanlarla sınırlı olacak demektir. Eğitim amacıyla kurulmuş bir kooperatiften beklenen ise kooperatifin eğitim dışında faaliyet yapmamasıdır.

Peki, bu yaklaşım doğru mudur?

Bu sorunun en doğru yanıtı Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA) tarafından yapılmış olan ve Türkiye Kooperatifçilik Strateji Belgesinde de yer alan tanımdadır. Dünya genelinde kabul gören tanıma göre **“KOOPERATİF ortak ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaç ve istekleri müşterek sahip olunan ve demokratik olarak yönetilen bir işletme yoluyla karşılamak üzere gönüllü**

olarak bir araya gelen kişilerin oluşturduğu özerk bir teşkilattır”. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere, kooperatifin görevi ortakların her türlü ortak ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaç ve isteklerine yönelik hizmet sunmaktır.

Elbette ortakların çok çeşitli sorunları ve istekleri olabilir. Kooperatif bütün bu istek ve sorunlara cevap verebilecek güçte olamayabilir.

Kaldı ki, sorun ve isteklerden bazıları ortakların tamamına veya büyük bir bölümüne ait olabilirken bazıları ise az sayıda ortağın sorunu olabilir. Dolayısıyla hem kooperatifin gücü, hem de sorun veya isteklerin hissedilme derecesi ve yaygınlığı bir öncelik sıralamasının yapılmasını zorunlu kılabilir.

Hiç kuşku yok ki, hangi hizmetin ne zaman ve ne şekilde sunulacağına, öncelik sıralamasının ne olacağına karar verilecek yer genel kuruldur.

Bilindiği üzere genel kurul kooperatifin en yetkili karar organıdır. Gündeme alınan sorunlar ve talepler orada tartışılır ve bazı istisnalar dışında, katılanların çoğunluğunun kararıyla kabul veya reddedilir.

Bazı faaliyetleri yapabilmek için ana sözleşme değişikliği gerekebilir. Bunun için genel kurula katılanların en az 2/3'ünün evet demesi ve ilgili bakanlık makamının da onay vermesi şarttır.

Özetle; kooperatifler ortaklarına hizmet için vardır. Başka bir deyişle; ortakların “ortak sorunlarını” çözmek ve “ortak taleplerini” karşılamak kooperatiflerin varoluş nedenidir. Ortakların sorunları ve talepleri çok çeşitli olabileceği ve süreç içinde daha da çeşitlenebileceğinden kooperatiflerin hizmet alanlarını sınırsız olarak kabul etmek yanlış olmayacaktır.

Kooperatifler hangi hizmetleri vermelidir?

Hiç kuşku yok ki, bu sorunun ideal cevabı “ortakların talep ettiği tüm hizmetler” şeklinde olmalıdır. Fakat ne yazık ki, bunu gerçekleştirebilen bir kooperatif bulmak çok güçtür. Çünkü hizmet sunabilmek için her şeyden önce imkân gerekir. Sınırlı ola-

naklara sahip olan bir kooperatifin sunabileceği hizmetlerin çeşitliliği de, kapsamı da, kalitesi de sınırlı olacaktır.

Bir diğer önemli nokta, sunulacak hizmetin yapılabilirliğidir. Yani, atılacak taşın ürkütülecek kurbağaya değmesi gerekir.

Herhangi bir hizmeti sunabilmek için muhtemelen yatırım yapmak ve akabinde de yapılacak yatırımı işletmek gerekecektir. Örneğin; ortakların bir ürünü satılacaksa muhtemelen ürünün alımı ve nakliyesinde kullanılacak bir araca, ürünün depolanacağı bir depoya, bu işlemleri yapacak elemanlara, nakit sermayeye vb ihtiyaç olacaktır. Sonuçta kooperatif hem yatırım ve işletme masraflarını karşılayabilmeli, hem de sonuçta ortaklarına kazandırırken kendisi de kazanabilmelidir. Bu durumdaki hizmetler yapılabilir, yapılması mümkün ve akılcı olan hizmetlerdir.

Bu nedenle, bir kooperatif genel kurulunun herhangi bir hizmeti sunmaya karar vermeden önce o hizmetle ilgili bir yapılabilirlik (fizibilite) raporunun hazırlanmış olması gerekir. Bunun sorumluluğu ise yönetim kurulundadır.

Ne yazık ki, Türkiye'de yaygın olarak izlenen yol bu değildir. Yatırım öncesi hesap-kitap yapmak pek muteber görülmez. Genellikle üstünkörü hesaplarla yatırımlara karar verilir ve sonuç çoğunlukla üzücü olur.

Bu kitapçığın gerekçesi ve izlenen yol

Bu kitapçığın amacı yatırım önerisi hazırlanıp değerlendirilirken yapılması gerekenler hakkında kooperatif yöneticilerine ipuçları vermektir.

SHP-III olarak adlandırılan 3 numaralı Sertifika Hazırlık Programına “Kooperatiflerde Hizmet Alanları” adlı bir bölümün eklenmesinin nedeni de aynıdır.

Eğitimin başında katılımcılara kooperatiflerinden hangi hizmetleri aldıkları ve hangi hizmetleri almak istedikleri sorulmaktadır. Katılımcılardan alınan cevaplar sı-

ralandıktan sonra oylama yapılarak en ilginç buldukları hizmetler belirtilmekte ve eğitimde örnek olarak kullanılmaktadır.

Son olarak yapılan SHP-III eğitimine katılan 135 kişiden alınan cevaplar aşağıda görülmektedir.

Hizmetler	Tümü	%
Ürün satış	38	28
Kesif yem tedarik ve satış	21	16
Ortak makine kullanımı	18	13
Ortak tesis kurmak ve işletmek	15	11
Ormancılık	11	8
Gıda maddeleri tedarik ve satış	7	5
Tüp tedarik ve satış	6	4
Yem bitkileri tohum tedarik ve satış	4	3
Diğer	15	12
Toplam	135	100

Yukarıdaki çizelgeden anlaşılacağı üzere, eğitime katılan kişilerden %28'i kooperatiflerinin ürünlerini başarıyla satılması gerektiğini söylerken %16'sı kesif yem tedariki, %13'ü ortak makine alımı ve kullanımı, %11'i ise ortak tesis kurarak işletme konusunda hizmet beklediklerini ifade etmişlerdir.

Bunun üzerine eğitimlerde özellikle aşağıda belirtilen 3 konu örnek olarak kullanılmıştır:

- Süt toplama ve satış
- Ortak ahır kurma ve işletme
- Ortak makine kullanımı

Süt toplanıp satılması konusunun seçilmesi hem eğitime katılanların büyük bir kısmının süt üretimi ile ilgilendikleri ve hem de bu alanda birbirinden farklı uygulamaların mevcut olmasından kaynaklanmıştır.

Bu kitapçıkta kesif yem temini üzerinde durulmamasının nedeni bu hususta ayrıca bir el kitapçığının yayınlanmış olmasıdır.

Ortak tesis kurma ve işletme ile ilgili konu ortak ahır örneği üzerinden değerlendirilmiştir. Bunun nedeni, son dönemde hem Bakanlığın bu konuya önem vermesi ve hem de üreticilerin ilgisidir.

Ortak makine kullanma konusu daha önce bir diğer el kitapçığında işlenmiş olsa da, katılımcıların isteği üzerine farklı bir makine örnek alınarak işlenmesi uygun görülmüştür. Burada kullanılan örnek sarımsak dişleme makinesidir. Öneri Kastamonu bölgesi kooperatiflerinden gelmiştir.

Yukarıda belirtilen 3 konu birer proje şeklinde ele alınmış, hesaplama ve analizler yapılmış, sonuçlar birlikte tartışılmıştır. Söz konusu projelerde işlem sırası ve başlıklar şu şekilde olmuştur:

- Adı
- Gereçesi ve amacı
- Kapsamı
- Süresi
- Yatırım giderleri
- Finansmanı
- Yıllık işletme giderleri
- Yıllık işletme gelirleri
- Mali analiz
- Değerlendirme ve sonuç

Anlaşılrlığı attırmak amacıyla ayrıntılara girilmeyecek, konular ana hatlarıyla anlatılmaya çalışılacaktır.

Süt Toplama ve Satma Projesi

BÖLÜM 2

Projenin adı

“Bizimköy Kooperatifi 2.000 ton/yıl süt toplama ve satma projesi”

Projenin gerekçesi ve amacı

Bizimköy Kooperatifi 100 ortaklı bir kooperatiftir. Ortaklar günlük ortalama 5-6 ton, yılda ise yaklaşık 2.000 ton süt satmaktadır. Sütler kooperatifin anlaşmalı olduğu sokak sütçüleri tarafından ortakların ahırlarından sabah ve akşam olmak üzere günde 2 kez toplanmakta ve kooperatife ait süt toplama merkezine getirilmektedir. Süt soğutma tankına aktarılan sütler kooperatifin anlaştığı süt sanayicisi tarafından her gün öğleden önce alınmaktadır.

Süt ile ilgili litre (L) fiyatlar şu şekilde gerçekleşmektedir:

- Ortaklara ödenen fiyat : 0,90 TL/L
- Fabrikaya satış fiyatı : 1,00 TL/L
- Sokak sütçüsüne ödenen : 0,06 TL/L
- Kooperatife kalan : 0,04 TL/L

Kooperatife 1 L süt karşılığında kalan 0,04 TL'nin (4krş/L) en az yarısı süt soğutmaya harcanmaktadır. Geri kalan kısım ise kooperatifin giderlerini karşılamaya yetmemektedir.

Yapılan hesaplamalara göre süt toplama bedeli 3-4 krş/L arasında değişmektedir. Bunun için sokak sütçüsüne ödenen bedel ise 6 krş/L'dir.

Projenin ana amacı süt toplayıcılarını aradan çıkararak süt toplama maliyetini azaltmak ve dolayısıyla kooperatif ve ortakların daha çok kazanmasına imkan sağlamaktır. Ayrıca hem hizmet kalitesi arttırılacak ve hem de en az 2 işçi istihdam edilebilecektir.

Projenin kapsamı

Yürürlükteki mevzuata göre üretilen sütün en geç 2 saat içerisinde süt soğutma tankına girmesi ve +4°C'ye soğutulması gerekir. Sokak sütçülerinin yaptığı gibi, üreticilerin soğutulmamış sütlerini ahırdan alıp araç üstü tanklarla süt soğutma merkezlerine veya fabrikalara taşınması yasaktır. Fakat ne yazık ki, bu konuda yaptırım uygulanmadığı için halen yaygın olarak sokak sütçüsü yöntemiyle sütün toplanmasına devam edilmektedir. Çoğu 4-6 baş ineğe sahip Bizimköy Kooperatifi ortakları da sütlerini süt toplama merkezine getirmeyi külfet olarak görmektedir. Bu nedenle, sütlerin kooperatif aracı ve personeliyle toplanması üzerinde durulmaktadır.

Günlük süt üretimi 4-6 ton arasında değiştiğinden ortaklardan sütü toplayabilmek için 2 araca ihtiyaç vardır. Her birinin üzerinde en az 2 tonluk süt tankının bulunması gerekir. Sabah ve akşam olmak üzere günde 2 kez süt toplanacağından her bir araçla günde 4 ton dolayında süt toplamak mümkün olacaktır.

Her bir süt toplama aracında sadece 1 personel görevli olacaktır. Söz konusu kişiler hem süt alımı ve hem de aracın kullanımından sorumludur. Ayrıca, artakalan zamanlarında kooperatifin diğer işlerini yapacaklardır.

Süt toplama merkezinde 6 tonluk süt soğutma tankı bulunmaktadır. Süt tankının idaresi ve diğer işlerden sorumlu asgari ücretle çalışan bir personel mevcuttur.

Süresi

Proje 10 yıllık olarak planlanmıştır. Nedeni, alınacak olan araçların ekonomik ömrünün 10 yıl olarak kabul edilmesidir.

Yatırım giderleri

Projenin işletme aşamasına geçebilmesi için yapılan masraflar yatırım giderleri olarak adlandırılır. Etüt ve proje giderleri, arazi bedeli, inşaat giderleri, makine ve donanım giderleri bunlardan bazılarıdır.

Yatırım giderlerinin büyük bölümü proje başında yapılır. Bununla birlikte, projenin ilerleyen yıllarında yenileme ve geliştirme amacıyla da harcama yapılması gerekebilir. Bunların da yatırım giderleri arasında değerlendirilmesi gerekir.

“İşe başlama sermayesi” olarak da adlandırılan “işletme sermayesi” de yatırım giderleri arasında değerlendirilir. Bu sermaye, yatırım tamamlandıktan sonra işletmenin faaliyete geçebilmesi için gerekli olan ve başka amaçla kesinlikle kullanılmaması gereken, proje sonunda da hesaplarda görülmesi gereken bir sermayedir.

Yapılan planlamada mevcut durumdan farklı olarak süt toplama amacıyla 2 araç ve 2 araç üstü süt tankına ihtiyaç duyulmaktadır. Süt toplama aracının her birisinin piyasa değeri 25.000 TL, araç üstü tankın ise 5.000 TL olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla, her iki süt toplama aracı için 60.000 TL harcama yapılması gerekmektedir.

Süt toplama işine başlanabilmesi için gerekli sermaye 75.000 TL olarak hesaplanmıştır. Bu sermaye ile ilk 3 aylık personel maaşı, araç yakıt ve bakım masraflarının karşılanması ve süt alım avansı için harcanacaktır. Avans olarak hesaplanan tutar 1 aylık süt bedelinin yaklaşık %40'ıdır. Süt bedelleri izleyen ayın en geç 15'ine kadar süt fabrikasından alınacak ve avans miktarı düştüldükten sonra geri kalan kısım ortaklara ödenecektir.

Yatırım giderleri	Yıllar		Toplam	Hurda değeri
	0.	1.-10.		
Makine ve donanım	10.000	-	10.000	-
Taşıtlar	50.000	-	50.000	-
Beklenmeyen giderler	1.200	-	1.200	-
Sabit yatırım tutarı	61.200	-	61.200	
İşletme sermayesi	75.000	-	75.000	75.000
Toplam	136.200	-	136.200	75.000

10 yıl olarak planlanan proje süresi sonunda süt toplama araçları ve tankların ekonomik ömrü bitmiş olacağından hurda değeri sıfırlanmış olacaktır. Buna karşılık, başlangıç sermayesi olarak kullanılan işletme sermayesinin arttırılmış olması şarttır.

Finansman

Süt araçları ve tanklarının satın alınması için 30.000 TL kredi kullanılacaktır. Kredi ilk yılı faiz ödemeli, 5 yıl vadeli olacaktır. Kamu tarafından sübvansede edilen kredinin faizi %5'tir. Geri kalan 30.000 TL kooperatif bütçesinden karşılanacaktır.

İhtiyaç duyulan işletme sermayesi de %3 faizli ve ilk yılı faiz ödemeli 3 yıl vadeli kredi şeklinde alınacaktır.

Kredi geri ödeme tablosu şu şekildedir. Buna göre, ilk yıl sadece faizden kaynaklanan 3.750 TL ödenirken 2.ve 3.yıllarda 47.659'ar TL, 4.-5.yıllarda ise 8.462'şer TL ödenecektir.

Yıllar	Yatırım kredisi		İşletme kredisi		Toplam
	Ana P.	Faiz	Ana P.	Faiz	
0	-	1.500	-	2.250	3.750
1	6.960	1.500	36.947	2.250	47.659
2	7.310	1.152	38.056	1.142	47.659
3	7.671	786	-	-	8.462
4	8.059	403	-	-	8.462
5.-10.	-	-	-	-	-
Toplam	30.000	5.341	75.000	5.642	115.991

Yıllık işletme giderleri

Yıl içinde işletme ve bakım için gerekli tüm masraflar bu başlık altında toplanır.

Aşağıdaki çizelgeden anlaşılacağı üzere, ortaklardan toplanacak sütler için yakıt, personel, amortisman, bakım ve onarım ile beklenmeyen giderler yıllık işletme giderleri arasında yer almaktadır. Süt alımı için yapılan ön ödeme (avans) işletme sermayesi içinde değerlendirildiğinden burada dikkate alınmamıştır.

İşletme giderleri	Yıllar	
	0.	1.-10.
Yakıt	-	31.200
Kadro lu personel ve işçi	-	45.000
Amortisman	-	6.000
Bakım ve onarım	-	3.600
Beklenmeyen giderler	-	1.700
Toplam	-	87.500

Yıllık işletme gelirleri

Bu projede yer alan tek gelir kaynağı toplanan sütte litre (L) başına alınacak komisyondur. Süt toplayıcılarına 6 krş/kg ödediğinden yola çıkılarak kooperatife de bu miktarda kesinti yapılması önerilmiştir. Bu durumda, başlangıç yılı hariç yıllık gelir 109.500 TL olacaktır.

Mali analiz

Projeyi mali açıdan değerlendirmek amacıyla iç kârlılık oranı ve fayda/masraf oranı hesaplanmıştır.

Bunun için önce yıllık nakit akım çizelgesi hazırlanmıştır. Kredi kullanımı dikkate alınmadan yapılan hesaplama aşağıda görülmektedir.

Yıllar	Gider*	Gelir	Fark
0	136.200	-	-136.200
1	81.500	109.500	28.000
2.-9.	81.500	109.500	28.000
10	81.500	184.500	103.000
Toplam	951.200	1.170.000	218.800

*) Amortisman değerleri hariç tutulmuştur

Buna göre, başlangıç yılı dışındaki yıllarda gelir giderden daha fazla olmuştur. Basit bir biçimde yapılacak hesaplamada bu projenin 5.yılda masraflarını karşılayabileceği ve 6.yıldan itibaren kâra geçeceği anlaşılmaktadır.

Kredi kullanılmaması halinde iç kârlılık oranının %19, fayda-masraf oranının ise %110 olacağı ortaya çıkmıştır.

İç kârlılık oranının %19 olmasının anlamı şudur: “Gerçek faiz oranı %19’un altındaysa proje başarılı, üstünde ise başarısız olacaktır”. Gerçek faiz oranı genellikle %10’un altında seyrederek. Bu da göstermektedir ki, bu proje kredi kullanılmasa bile başarıyla uygulanabilir. Tabii, bunun için kooperatifte yeterli finansmanın olması şarttır.

Fayda/masraf oranının 100’ün üzerinde olması projenin faydalı ve başarılı olduğu anlamına gelir ki, kredi kullanılmadığı halde projede bu oran %110 olarak hesaplanmıştır. Yani, proje başarılıdır.

Yapılan hesaplamada, kredi kullanıldığında iç kârlılık oranı %24, fayda/masraf oranı ise %127 olarak hesaplanmıştır. Bu da göstermektedir ki, kooperatifin yeterli öz kaynakları olsa dahi yukarıda belirtilen koşullarda kredi kullanması yararlı olacaktır.

Özetle; ortaklarından süt toplamak amacıyla hazırlanmış olan bu projenin biran önce hayata geçirilmesi; kooperatifin araçları kaldırarak ortakların sütünü kendi araçlarıyla toplayıp satması gerekmektedir.

Ortak Ahır Kurma ve İşletme Projesi

BÖLÜM 3

Projenin adı

“Bizimköy Kooperatifi 200 baş inek kapasiteli süt sığırı yetiştirme projesi”

Projenin gerekçesi ve amacı

Bizimköy Kooperatifi 100 ortaklı tarımsal amaçlı bir kooperatiftir. Son genel kurulda kooperatif mülkiyetinde 200 baş inek kapasiteli modern bir ahır kurulması ve işletilmesine karar verilmiştir.

Ortak ahır kurma kararının esas nedeni ortakların yaşlanmış ve genç nüfusun kentlere göç etmiş olmasıdır. Ayrıca, birlikte işletilecek ahırda hayvanlara daha iyi bakım ve besleme imkanları sunulabilecek, süt kalitesi arttırılabilecek, girdiler daha ucuza temin edilebilecek ve “çiftlik sütü” olarak satılacağı için süt fiyatları da yüksek olacaktır. Sonuçta tüm ortakların kazanç sağlaması mümkün olabilecektir.

Ahır kurulur ve işletilirken devletin verdiği ucuz krediden de yararlanılabilecektir.

Projenin kapsamı

Proje kapsamında 200 baş inek ve irili ufaklı yavrularının barınacağı bir ahır kurulacaktır. Yapılan hesaplara göre, tam kapasiteye eriştiğinde ahırda aşağıda belirtilen sayıda sığır bulunacaktır:

- 200 baş inek
- 180 buzağı ve dana
- 80 düve
- 40 tosun

Tosun sayısının düvelere kıyasla az olmasının nedeni 16-18 aylık yaşta kasaplık olarak satılacak olmasıdır. Daha açık bir ifadeyle erkek buzağılar süttten kesildikten sonra yaklaşık 15 aylık bir büyütme ve besi programına alınacak, 550-600 kg canlı ağırlığa eriştiklerinde satılacaktır.

Kaliteli dişiler damızlık olarak yetiştirilecek ve sürünün ihtiyacı dışında kalanlar satılacaktır. Damızlık vasıfları zayıf olanlar ise tohumlanmayacak, kasaplık olarak değerlendirilecektir.

Köyün kıyısında bulunan 20 dekarlık (da) arazide kurulacak olan ahırda modern bir sağım tesisi, süt soğutma tankları, jeneratör, kepçeli traktör, yem vagonu vb gerekli tüm alet ve makinalar bulunacaktır.

İşletmeye konulacak düveler satın alınacaktır. Düve seçimi uzman yardımıyla yapılacaktır. Hedef uzun ömürlü, sağlıklı, döl verimi yüksek, ayakları ve memeleri düzgün, orta seviyede süt verim kapasitesine sahip düve teminidir.

Süresi

Projenin süresi 10 yıl olarak öngörülmüştür.

Yatırım giderleri

İşletme sermayesi dahil olmak üzere işletmenin faaliyete başlaması için gerekli sermaye yaklaşık 3,1 milyon TL olarak hesaplanmıştır.

Yatırım giderleri	TL
Etüd ve projelendirme giderleri	5.000
Arazi bedeli	50.000
İnşaat	500.000
Makine ve donanım	500.000
Taşıtlar	50.000
İnek alım bedeli	1.000.000
Genel giderler	11.050
Beklenmeyen giderler (%2)	42.321
Sabit yatırım toplamı	2.158.371
İşletme sermayesi	984.800
Toplam	3.143.171

İşe başlamada kullanılacak işletme sermayesi ilk yıllık kaba yem ihtiyacını ve 3 aylık diğer işletme masraflarını karşılayacak şekilde hesaplanmıştır. Düveler işletmeye alınmadan önce mutlaka izleyen sezona yetecek kadar kaba yemin hazır edilmesi şarttır.

Finansman

Sabit yatırım masraflarının %70'ini ve işletme sermayesinin tamamını karşılayacak şekilde kredi kullanılacaktır.

Yatırım kredisi ilk yılı sadece faiz ödemeli 6 yılda ödenecek %5 faizli kredidir. İşletme kredisi ise ilk yılı faiz ödemeli 3 yılda ödenecek %3 faizli kredi şeklinde alınabilecektir.

Alınacak kredinin ödeme planı aşağıda görülmektedir. Buna göre, sabit yatırım masraflarını karşılamak üzere 1.510.860 TL, işletme sermayesini karşılamak üzere de 984.800 TL kredi kullanılacaktır.

Yıllar	Yatırım kredisi		İşletme kredisi		Toplam
	Anapara	Faiz	Anapara	Faiz	
-	-	75.543	-	29.544	105.087
1	273.428	75.543	485.123	29.544	863.638
2	287.099	61.872	499.677	14.990	863.638
3	301.454	47.517	-	-	348.971
4	316.527	32.444	-	-	348.971
5	332.353	16.618	-	-	348.971
6.-10.	-	-	-	-	-
Toplam	1.510.860	309.536	984.800	74.078	2.879.276

Yukarıda belirtildiği üzere, işe başlayabilmek için gerekli yatırım ve işletme sermayesinin tutarı 3,2 milyon TL dolayındadır. Bunun yaklaşık 2,5 milyon TL'si banka kredisiyle karşılanacağına göre yaklaşık 700 bin TL'nin ortaklarca karşılanması gerekmektedir. Kooperatifte 100 ortak bulunduğundan kişi başına düşen pay 7.000 TL'dir.

Bilindiği üzere, ortaklardan ek yükümlülük talep edebilmek için tüm ortakların en az %75'inin rızası alınması şarttır. Dolayısıyla, bu kararın alınacağı genel kurula Bizimköy Kooperatifi ortağı olan 100 kişiden en az 75'inin katılarak onay vermesi sağlanmalıdır.

Yıllık işletme giderleri

Yıllık işletme giderlerini oluşturan kalemler ve tam kapasiteye erişildiğindeki tutarları aşağıdaki çizelgede görülmektedir. Buna göre, tam kapasitede yıllık işletme giderleri 1,3 milyon TL dolayında olacaktır. En büyük gider kalemi ise yem giderleridir. Kaba ve kesif yemin yıllık işletme giderleri içindeki payı %68 dolayındadır.

Tam kapasitede yıllık işletme giderleri	TL
Yem	877.000
Yakıt	60.000
Elektrik	60.000
Su	30.000
İşçilik	112.000
Personel	72.000
Amortisman	65.000
Bakım ve onarım	11.000
Beklenmeyen (%2)	26.000
Toplam	1.313.000

Yıllık işletme gelirleri

Tam kapasiteye erişildiğinde işletmede beklenen yıllık gelir 1,93 milyon TL'dir. Bunun büyük bir kısmı (%62'si) süt satışlarından kaynaklanmaktadır.

	Verim	Üretim	Birim fiyat (TL)	TL
Süt	5,000	1.000.000	1,20	1.200.000
Damızlık düve	0,10	20	5.000	100.000
Kasaplık düve	0,10	20	4.000	80.000
Kasaplık tosun	0,40	80	5.000	400.000
Kasaplık inek	0,20	40	3.000	120.000
Gübre (ton/yıl)	10,00	2.000	15	30.000

Mali analiz

Projeyi mali açıdan değerlendirmek amacıyla iç kârlılık oranı ve fayda/masraf oranı hesaplanmıştır.

Mali analiz yapabilmek amacıyla önce kapasite kullanımına göre yıllık gelir ve giderler hesaplanmış ve daha sonra gelir-gider farkı bulunmuştur.

Aşağıdaki çizelgede görüldüğü üzere, işletmede 1.yıl kapasitenin ancak %60'ı kullanılabilmiş ve yıldan yıla artarak 6.yılda tam kapasiteye erişmiştir.

Yıllar	Kapasite kullanımı	Gider*	Gelir	Gelir-gider farkı
0	-	3.143.171	-	-3.143.171
1	0,60	748.800	1.158.000	409.200
2	0,75	936.000	1.447.500	511.500
3	0,85	1.060.800	1.640.500	579.700
4	0,90	1.123.200	1.737.000	613.800
5	0,95	1.185.600	1.833.500	647.900
6.-9.	1,00	1.248.000	1.930.000	682.000
10	1,00	1.248.000	4.364.800	3.116.800
Toplam		14.437.571	19.901.300	5.463.729

*) Amortisman giderleri dikkate alınmamıştır

10.yılda gelirlerin ve dolayısıyla gelir-gider farkının yüksek olmasının nedeni başlangıç işletme sermayesi ile hurda değer eklenmiş olmasıdır.

Hurda değer içinde arazi, bina, işletme sermayesi ve inek değerleri dikkate alınmıştır.

Kredi kullanımı dikkate alınmadan yapılan hesaplamada projede iç kârlılık oranı %17 olarak bulunmuştur. Bu oran gerçek faizin üzerinde olduğundan proje başarılı olarak değerlendirilir.

	Proje başında değeri (TL)	Proje sonunda değeri (TL)
Arazi bedeli	50.000	50.000
İnşaat	500.000	400.000
İnek alım bedeli	1.000.000	1.000.000
İşletme sermayesi	984.800	984.800
Toplam	3.143.171	2.434.800

Yapılan hesaplamada kredi kullanımı öncesi fayda/masraf oranı da %115 olarak bulunmuştur. 100'ün üzerinde olduğu için bu da projenin başarılı olacağını ortaya koymaktadır.

Finansman kısmında anlatıldığı şekilde yatırım ve işletme kredileri kullanılması halinde iç kârlılık oranı %23'e, fayda/masraf oranı ise %40'a yükselmektedir.

Dolayısıyla bu şartlarda kredi alınabilmesi halinde projenin başarısı daha da yükseltilmiş olacaktır.

Sonuç olarak proje kârlı bir proje olarak görünmektedir. Uygulanması halinde hem ortaklar, hem de kooperatif kazançlı olacaktır.

Sarımsak Dişleme Makinesi Projesi

BÖLÜM 4

Projenin adı

“Bizimköy Kooperatifi sarımsak dişleme makinesi projesi”

Projenin gerekçesi ve amacı

Bizimköy Kooperatifi ortaklarının tamamı sarımsak üreticisidir. Yıllık üretilen sarımsak miktarı 200 ton dolayındadır. Üretilen sarımsak özel şahıslara ait dişleme tesislerinde tonuna 250 TL ödenerek dişlenmektedir. Bu da her yıl toplam 50.000 TL paranın dışarı akması demektir. Ayrıca nakliye sorunu da yaşanmaktadır.

Bunun üzerine, yönetim kurulu ortaklara daha kaliteli ve ucuz hizmet sunmak amacıyla kooperatife bir sarımsak dişleme makinesi alınmasını gündeme almıştır.

Projenin kapsamı

Proje kapsamında bir sarımsak dişleme makinesi alınması ve işletilmesi vardır. Makine için kooperatif binasında küçük bir tadilat yapılacaktır. Ayrıca, makineyi çalıştıracak ve bakımından sorumlu olacak deneyimli bir eleman sezonluk olarak çalıştırılacaktır.

Süresi

Projenin süresi 10 yıldır. Proje sonunda makinenin ekonomik ömrünü tamamlayacağı varsayılmıştır.

Yatırım giderleri

Projenin faaliyete geçebilmesi için gerekli sabit yatırım ve işletme sermayesi aşağıda görülmektedir.

Yatırım giderleri	TL
İnşaat	7.000
Makine ve donanım	50.000
Genel giderler	1.800
Beklenmeyen giderler (%2)	1.200
Sabit yatırım toplamı	60.000
İşletme sermayesi	10.000
Toplam	70.000

Çizelgedeki değerlerden anlaşılacağı üzere, projenin başlayabilmesi için 70.000 TL sermayeye ihtiyaç vardır. Bunun 60.000 TL yatırım sermayesi, 10.000 TL de işletme sermayesidir.

Finansman

Proje kapsamında yer alan sarımsak dişleme makinesinin alımında %50 kamu hibesinden yararlanılacaktır. Dolayısıyla, 50.000 TL değerindeki makine için devletten 25.000 TL hibe alınacaktır. Geri kalan 25.000 TL'lik kısım kooperatif bütçesinden karşılanacaktır. Bunun anlamı, ortak başına 250'şer TL ek ödeme yükümlüğüdür. 100 ortak olduğu için her ortak 250 TL öderse makinenin finansmanı sağlanmış olacaktır.

Ek ödeme talep edilebilmesi için tüm ortakların en az %75'inin genel kurula katılarak evet demesi şarttır.

Yaklaşık 10.000 TL olarak hesaplanan tadilat amaçlı inşaat ve diğer masraflar kooperatif bütçesinden karşılanacaktır.

İşletme sermayesi için %3 faizli, ilk yılı sadece faiz ödemeli toplam 3 yıl içinde ödenecek işletme kredisi alınacaktır. Alınacak işletme kredisinin geri ödeme planı şu şekilde olacaktır.

Yıllar	Kredi	İşletme kredisi ödeme		Toplam ödeme
		Anapara	Faiz	
-	10.000	-	300	300
1		4.926	300	5.226
2		5.074	152	5.226
3.-10.		-	-	-
Toplam	10.000	10.000	752	10.752

Yıllık işletme giderleri

Yılda 200 ton sarımsağın dişlenmesinden kaynaklanacak yıllık işletme giderleri 13.400 TL olarak hesaplanmıştır. İşletme giderlerinin iki ana kalemi işçilik ve amortismandır.

İşletme giderleri	TL
Elektrik	2.000
İşçilik	5.000
Amortisman	5.140
Bakım ve onarım	1.000
Beklenmeyen (%2)	260
Toplam	13.400

Yıllık işletme gelirleri

Yapılan hesaplamada, yaklaşık 50 gün süren sezonda günde 4 ton sarımsak dişleneceği öngörülmüştür. Dişleme bedeli olarak ton başına 150 TL alınacaktır. Bu, piyasanın %40 altında olan bir fiyattır. Yani, kooperatif ortakları %40 dolayında tasarruf edeceklerdir.

Günlük dişleme (kg)	4.000
İş süresi (gün)	50
Dişlenen miktar (ton)	200
Dişleme bedeli (TL/ton)	150
Gelir	30.000
Piyasada dişleme bedeli (TL/ton)	250

150 TL/ton bedelle 200 ton sarımsak dişlendiğinde kooperatife 30.000 TL gelir sağlanmış olacaktır. Ortaklar da 20.000 TL tasarruf etmiş olacaklardır.

Mali analiz

Projeyi mali açıdan değerlendirmek amacıyla iç kârlılık oranı ve fayda/masraf oranı hesaplanmıştır.

Mali analiz yapabilmek amacıyla önce kapasite kullanımına göre yıllık gelir ve giderler hesaplanmış ve daha sonra gelir-gider farkı bulunmuştur.

Yıllar	Gider*	Gelir	Gelir-gider farkı
0	70.000	25.000	-45.000
1	8.260	30.000	21.740
2.-9.	8.260	30.000	21.740
10	8.260	45.600	37.340
Toplam	152.600	340.600	188.000

*)Amortisman giderleri dikkate alınmamıştır.

10.yılda gelirlerin ve dolayısıyla gelir-gider farkının yüksek olmasının nedeni başlangıç işletme sermayesi ile inşaattan kalan hurda değerın eklenmiş olmasıdır.

Kredi kullanımı dikkate alınmadan yapılan hesaplamada projede iç kârlılık oranı %48 olarak bulunmuştur. Buna göre, gerçek faiz oranı %48'in altında olması halinde proje başarılı olacaktır. Bu oran gerçek faizin üzerinde olduğundan proje başarılı olarak değerlendirilir.

Projenin kârlı olduğunu yıllık gelir-gider çizelgesinden de hemen fark edilmektedir. Çünkü daha 3.yılında proje yapılan masrafları karşılamakta ve kâra geçmektedir.

Kredi kullanımı öncesi fayda/masraf oranı oldukça yüksek çıkmıştır: %178

İşletme kredisi kullanıldığında iç kârlılık oranı %53'e yükselmektedir. Fayda/masraf oranı da %166seviyesinde seyretmektedir. Dolayısıyla, belirtilen şartlarda kredi alınması halinde projenin başarısı daha da yükseltilmiş olacaktır.

Sonuç olarak proje kârlı bir proje olarak görünmektedir. Uygulanması halinde hem ortaklar, hem de kooperatif kazançlı olacaktır.

Sonuç ve Değerlendirme

BÖLÜM 5

Varoluş nedenleri ortaklarına hizmet etmek olan kooperatifler çeşitli hizmetleri yapmaya yetkilidir, daha doğrusu yapmak zorundadırlar. Bu nedenle, ortaklarının mevcut ve zamanla değişen ihtiyaçlarını tespit etmek ve onları karşılamak amacıyla faaliyet yapmalıdır.

Yapılacak faaliyetlere karar verirken mutlaka bir proje şeklinde değerlendirmek gerekir. Dolayısıyla, yapılacak hizmetin maliyeti, masrafların ne şekilde ve nereden karşılanacağı, yıllık gelir kalemleri ve tutarları, gelir-gider farkları ve sonuçta kârlı olup olmadığı açık ve doğru bir biçimde ortaya konulabilmelidir.

Unutulmamalıdır ki, başarının ön şartı doğru kararlardır. Doğru karar alabilmek için de doğru veriler ve analizler yapılmalı, fizibilite raporu hazırlanmalı ve faaliyetler projelendirilmelidir.

